

Steve McQueen en de kracht van het beeld

Stedelijk Museum verworft twee werken van Britse kunstenaar en filmregisseur

Steve McQueen is een internationaal gelauwerd kunstenaar en filmregisseur met de belangrijkste prijzen in beide disciplines op zijn palmares. Hij won als enige zowel de voornaamste Oscar voor Beste film – dit jaar met *12 Years a Slave*, eerder werd *Hunger* uit 2008 al onderscheiden tijdens het filmfestival Cannes – en de prestigieuze Turner Prize in 1999. Musea staan in de rij om iets van hem te kunnen kopen. Het Stedelijk Museum slaagde erin maar liefst twee van zijn werken aan de collectie toe te voegen.

De lichtbak met kleurentransparantie *Mees, After Evening Dip, New Year's Day, 2002* is kenmerkend voor McQueens benadering: hij vangt een betekenisvol moment – een ogenblik dat een suggestie biedt over wat er net is gebeurd en hint naar een diepere inhoud. Een bibberende jongen staat kwetsbaar met een handdoek om zich heen geslagen op het strand, nadat hij zoals de titel leert net de Nieuwjaarsduik van 2002 heeft genomen. Het is het eerste nieuwe jaar na de onomkeerbare gebeurtenissen van 9/11 in 2001.

De foto is tegelijkertijd alledaags en monumentaal. Het stilstaande beeld van de koukleumende Mees krijgt in de lichtbak de uitstraling van een filmprojectie en de suggestie van beweging en tijdsverloop. Het is alsof de golven van de zee zich verplaatsen. McQueen werd kennelijk net als wij nu geraakt door de kwetsbaarheid van de jongen, een metafoor voor de toekomst die op dat moment zeer onzeker is. Een rake, bijna terloopse opname die persoonlijke warmte en intimiteit suggereert. Maar de bijna abstracte verdeling in horizontale kleurvlakken met de dramatische, schuin-aflopende horizon doet denken aan de traditie van de voornamelijk landschapsschilderkunst. Het overweldigende landschap op de foto, met woelige zee en kleurrijke zonsondergang, verwijst naar de sublieme 19de-eeuwse schilderijen uit de Romantiek – eveneens beelden vol van op handen zijnde veranderingen.

Mees, After Evening Dip, New Year's Day, 2002

Steve McQueen (Londen 1969)

2005. Lichtbak met kleurentransparantie, 94,8 x 136 cm

Running Thunder

Steve McQueen (Londen 1969)

2007. 16 mm kleurenfilm

Bijdrage: € 62.250 uit het Titus Fonds

STEDELIJK MUSEUM, AMSTERDAM

Mees, After Evening Dip, New Year's Day, 2002 en *Running Thunder* zijn verworven met steun van de Vereniging Rembrandt, mede dankzij haar Titus Fonds.

Mede dankzij de genereuze bijdrage van de Vereniging Rembrandt was het Stedelijk Museum Amsterdam in de gelegenheid om twee werken van de Britse kunstenaar en filmregisseur Steve McQueen aan te kopen, waaronder deze lichtbak. En dat is eigenlijk helemaal niet zo vanzelfsprekend. Er is een grote belangstel-

Mees, After Evening Dip, New Year's Day, 2002
Steve McQueen
2005. Lichtbak met kleuren-
transparantie, 94,8 x 136 cm
STEDELIJK MUSEUM,
AMSTERDAM

Een impressie van *Blues Before Sunrise*, een project van Steve McQueen dat het Stedelijk Museum in 2012 in het Amsterdamse Vondelpark realiseerde.

ling van verzamelaars en musea voor het werk van deze in Amsterdam wonende kunstenaar, al helemaal na het winnen van de belangrijke Oscars voor zijn speelfilm *12 Years a Slave* (2013). Hij kiest dan ook zelf aan wie hij zijn werk, dat in beperkte oplage verschijnt, verkoopt. Het museum koestert een vruchtbare relatie met McQueen. Zijn grootschalige project *Blues Before Sunrise* werd in 2012 door het Stedelijk Museum gerealiseerd in het Vondelpark. Na intensief overleg met McQueen is er voor *Mees, After Evening Dip, New Year's Day, 2002* (2005) en *Running Thunder* (2007) gekozen, de laatste aankopen geïnitieerd onder het directoraat van Ann Goldstein.

Maar de schaarste van werk van Steve McQueen is mede ook inhoudelijk gemotiveerd. In zekere zin keert zijn werk dat gemaakt wordt voor het beeldende kunstcircuit zich tegen de eindeloze beschikbaarheid van beelden in onze maatschappij. Zijn film-, video- en dia-installaties kenmerken zich door de verbijzondering – in grote eenvoud – van de publieke ervaring

van het (bewegende) beeld. Middelen die hij hiervoor inzet zijn de herhaling, de vertraging of zelfs stilstand van het filmische of documentaire beeld. McQueen lijkt ons, in een wereld waarin het bewegende beeld in velerlei gedaantes oprukt en ons omringt, weer vol verwondering te kunnen laten kijken naar een eenvoudig bewegend beeld.

De nieuwe aanwinsten kunnen worden beschouwd als toevoeging op het reeds in de collectie aanwezige *7th November* uit 2001. Ze vormen hiermee een spannend drieluik dat op een fijnzinnige wijze de kracht van het beeld onderzoekt, in (de afwezigheid van) beweging, de suspense van de uitsnede in blik en tijd waarmee een suggestie van het filmische verhaal in een juist niet bewegend beeld wordt gezocht. De werkelijkheid wordt vanuit een sociaal maatschappelijke betrokkenheid ontleed doordat veelal in metaforische zin wordt verwezen naar de huidige samenleving. Als je daarbij de andere werken in (semi)publieke collecties optelt, dan is er inmiddels een prachtig

GESTEUND VANUIT HET TITUS FONDS

'Indringend, veelzijdig en verwarrend werk'

De Titus Cirkel heeft ervoor gekozen zijn naam te verbinden aan de aankoop van het Stedelijk Museum. Wat gaf bij deze aanvraag de doorslag? 'Het zijn indringende werken,' zegt Marjolein Warburg, die als lid van de aankoopcommissie meebeslist over ondersteuning vanuit het Titus Fonds. 'Steve McQueen is een zeer kritische kunstenaar, die niet heel makkelijk voor de verkoop produceert. Zijn werk is schaars. Hij woont in Nederland, maar is ook internationaal

van belang.' Vooral *Running Thunder* maakte vanwege de complexe emoties die het oproep diepe indruk op de leden van de aankoopcommissie: 'Dit is een werk dat hard binnenkomt. Heel indringend, veelzijdig, verwarrend, een beetje onheilspellend en ook wel lieflijk.' Met oog op de opbouw van de collectie van het Stedelijk Museum werd besloten bij te dragen aan de aankoop van zowel *Running Thunder* als *Mees*, *Evening Dip*, *New Year's Day* (2002).

cluster van deze belangrijke kunstenaar in de Collectie Nederland vertegenwoordigd: het vroege werk *Five Easy Pieces* (1995) in het Van Abbemuseum in Eindhoven, waarin McQueens gebruik van cinematografische conventies – of het juist breken daarmee – ook duidelijk naar voren komt, en de twee werken met een sterke documentaire benadering in de collectie van Museum De Pont: *Gravesend* en *Unexploded* (beide 2007).

OMKERING

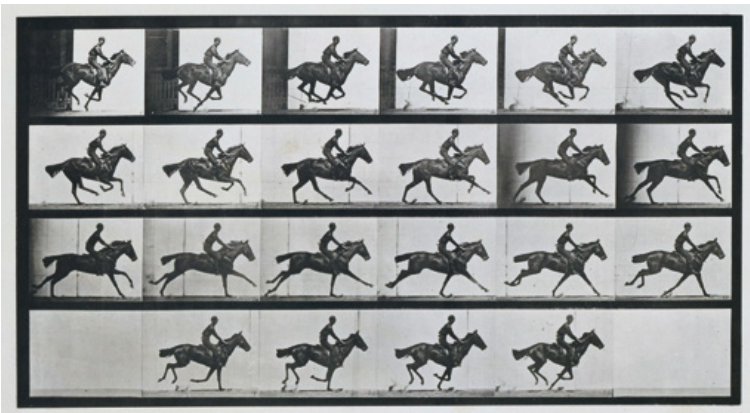
Het tweede werk dat werd aangekocht, *Running Thunder*, is een 16 mm kleurenfilm van een kleine twaalf minuten zonder geluid, constant draaiend in een loop. Belangrijk bij McQueens filminstallaties is het precieze van de presentatie: de juiste maten van de ruimte, het doek en de mate van

Running Thunder
 Steve McQueen
 2007. 16 mm kleurenfilm
 STEDELIJK MUSEUM,
 AMSTERDAM

Foto's van Edward
 Muybridge, die in
 1878 bewegingen
 van een paard in
 galop onderzocht

verduistering. Niets wordt aan het toeval overgelaten als het gaat om hoe het werk te zien zal zijn. In eerste instantie ziet de kijker een paard in een weiland liggen, het shot is statisch. De camera staat heel dicht op het onderwerp. Het gras rondom het paard beweegt langzaam in de wind en een vlieg cirkelt om het dier heen, op een gegeven moment gaat het op de oogballen van het paard zitten. Het paard knippert niet en ineens valt het op dat het dier helemaal niet beweegt. Zijn staart ligt stil. Het dier is dood en blijkbaar al een tijdje.

De titel van het werk, *Running Thunder*, lijkt misleidend. Het roept immers associaties op met een heroïsch racepaard, snel en krachtig. Maar er treedt ook een andere omkering op. Het medium van film – zichtbaar aanwezig doordat het beeld geschoten werd op 16 mm – heeft als kenmerkende eigenschap het vermogen om beweging en tijdsverloop vast te leggen. Maar dit statische shot van een bewegingloos lichaam gaat daar lijnrecht tegenin. De associaties buitelen over elkaar heen. Want herinnert het ook niet aan de vroege experimenten met fotografie uit de late 19de eeuw? Edward Muybridge onderzocht de bewegingen van het paard en toonde aan dat het in galop soms lijkt te vliegen, helemaal los gekomen van de grond. Daarentegen toont Steve McQueen het paard in

Running Thunder bewegingsloos liggend op de aarde. Waar Muybridge nog de vooruitgang vol enthousiasme omarmde en deelde, biedt McQueen ons juist vertraging en introspectie •

Bart Rutten
 Conservator collectie Beeldende Kunst

Kunststragen

Myriam Bruijne (24)

Student kunstgeschiedenis Vrije Universiteit van Amsterdam,
 lid van de Vereniging Rembrandt sinds juni 2014

Wat is uw eerste kennismaking met kunst?

'Dat moment kan ik niet precies aangeven, want ik heb kunst met de paplepel ingegoten gekregen. Van kinds af aan ben ik meegesleept naar musea, galeries, monumenten en voorstellingen. Een van de vroegste herinneringen aan zo'n museumbezoek is de pindakaasvloer van Wim T. Schippers die in het Centraal Museum te zien was, maar dat kwam vooral omdat die zo sterk rook!'

Herinnert u zich nog uw eerste kunstreproductie?

'Ja, toen ik een jaar of acht was, wilde ik graag een schilderij hebben, net als mijn ouders. Daarom vroeg ik er één voor mijn verjaardag. Ik kreeg toen een reproductie van *De slaapkamer* van Vincent van Gogh en die heeft jaren op mijn slaapkamer gehangen.'

Wat is uw eerste kunst aankoop?

'Die heeft nog niet plaatsgevonden. Maar voordat ik kunstgeschiedenis studeerde, heb ik een docentenopleiding aan de kunstacademie in Maastricht gevolgd, en in die tijd ruilden we onderling wel eens kunst van onszelf.'

Naar welk museum gaat u graag terug?

'Ik neig vooral naar moderne kunst, van het interbellum en daarna, en ga altijd graag naar het Boijmans of naar het Stedelijk in Amsterdam. Als derde wil ik het SieboldHuis in Leiden noemen. Dat heeft altijd mooie wisselende tentoonstellingen over Japan, de ene keer over fotografie, de andere keer over prenten of gebruiksvoorwerpen.'

Welke tentoonstelling heeft ooit indruk op u gemaakt?

'In 2007 was er een tentoonstelling over Jean Tinguely in de Kunsthal, *Alles beweegt*. Fantastisch vond ik die. Je moet zijn werk in het echt zien en ervaren, niet in een boek. Dat geldt ook voor de door Sol LeWitt beschilderde koepel in het Bonnefantenmuseum in Maastricht, een prachtig werk dat je ter plekke moet ervaren.'

Welke aankoop voor welk museum zou u graag willen steunen?

'Dat vind ik een erg moeilijke vraag, waar ik niet direct een antwoord op heb. Ik vind het vanuit mijn docentenachtergrond wel belangrijk dat er, zeker nu er zoveel gekort wordt op subsidies, ook geïnvesteerd wordt in educatie, zodat middelbare scholieren en jonge mensen kunnen kennismaken met cultuur.'